

בית המשפט העליון**בר"ש 3797/17**

לפני: כבוד המשנה לנשיאה א' רובינשטיין

המבקש: ד"ר יורם פינקלשטיין

נגד

המשיבים: 1. המשנה למנכ"ל משרד הבריאות
 2. שר הבריאות
 3. פלוני
 4. ועדת המשמעת הפועלת מכוח סעיף 44 לפקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז-1976

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופט בן-ציון גרינברגר) בעש"א 29686-11-15 מיום 31.3.17

בשם המבקש: עו"ד אשר אקסלרד

החלטה

א. בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופט בן-ציון גרינברגר) בעש"א 29686-11-15 מיום 31.3.17, שבמסגרתו נדחה ערעור המבקש על החלטת השופט (בדימוס) א' סטרשנוב, לו הואצלו סמכויות שר הבריאות בענייני משמעת לפי פקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז-1976 (להלן הפקודה). לפי ההחלטה יותלה רשיונו של המבקש, רופא במקצועו, לתקופה של חודש ימים. לפנינו פרשה שאילו נהג בה המבקש מעיקרא אחרת דומה שלא היתה באה לעולם.

רקע

ב. המבקש, רופא ותיק, עובד בבית החולים "שערי צדק", והוא מומחה בנוירולוגיה. בשנת 2005 קיבל המבקש מינוי של "פרופסור עמית" מבית הספר לרפואה באוניברסיטת ונדרבילט שבארצות-הברית. תואר זה לא קיבל הכרה על ידי מוסד מן המוסדות להשכלה גבוהה בישראל ולא על ידי משרד הבריאות. חרף האמור, במספר הזדמנויות שונות, החל המבקש לעשות שימוש בתואר פרופסור בישראל. בעקבות זאת, יזמה לשכת האתיקה של ההסתדרות הרפואית בישראל (הר"י) הליך בירור עם המבקש. במסגרת ההליך, נקבע כי השימוש שנעשה על ידי המבקש בתואר

פרופסור, באופן שהתואר נרשם כמקדים לשמו, אינו ראוי ואסור בעליל. כן נקבע, בהסכמת המבקש, כי הוא יהיה רשאי להשתמש בתואר פרופסור רק בשורה שניה, נפרדת משמו, שם יהא עליו לציין כי הוא פרופסור עמית באוניברסיטת ונדרבילט במהלך השנים 2005-2007. יצוין, לשלמות התמונה, כי המינוי באוניברסיטת ונדרבילט, כנמסר, חודש לאורך השנים.

ג. המבקש בחר שלא לפעול כפי החלטת לשכת האתיקה, והמשיך לעשות שימוש בתואר פרופסור שלא על פי האמור. הוא הגיש ערעור על החלטת לשכת האתיקה – וערעור זה – נדחה ביום 11.1.11. נקבע, כי השימוש בתואר פרופסור כמקדים את שמו של המבקש הוא פסול, וכי בידו לעשות שימוש בתואר זה רק ככל שהתואר יופיע בשורה נפרדת, וכי יובהר שהמבקש היה פרופסור עמית באוניברסיטת ונדרבילט בשנים בהן היה מינויו בתוקף. אף לאחר דחיית הערעור בחר המבקש שלא לפעול על פי ההחלטות, והמשיך לעשות שימוש בתואר פרופסור באופן שנפסל בהחלטות.

ד. ביום 4.2.13 פנה מנכ"ל משרד הבריאות, פרופסור רוני גמזו, למבקש במכתב והתריע בפניו כי עליו לחדול מעשיית שימוש בתואר פרופסור, שכן יש בכך כדי להטעות את הציבור ולהוות התנהגות בלתי הולמת. ביום 11.2.13 שלח המבקש, באמצעות בא-כוחו, מכתב מענה, בו טען כי זכאי הוא לשאת בתואר פרופסור. נטען, כי יש בפניה אליו כדי לפגוע בשמו הטוב, כנראה בהקשר של תביעה שניהל בעבר נגד פרופסור אבינועם רכס, שכיהן כיו"ר לשכת האתיקה. עוד נכתב, כי המבקש מצפה לקבל נוסח התנצלות ראוי תוך 14 ימים, וכי מנכ"ל משרד הבריאות הוא שצריך לבחון את האופן שבו הוא עצמו עושה שימוש בתואר פרופסור.

ה. ביום 21.8.13 הוגשה נגד המבקש קובלנה לפי הפקודה, שבמסגרתה יוחסה לו, בין היתר, התנהגות בלתי הולמת רופא על פי סעיף 41 לפקודה, בכך שהשתמש שלא כדין בתואר פרופסור, בניגוד לסעיף 9 לפקודה, והתמיד להפר את הוראות הפקודה, תוך סירוב לקבל את הנחיות משרד הבריאות ולשכת האתיקה. מונתה ועדת משמעת לבירור הקובלנה (פרופ' י' סקורניק, פרופ' ד' שטרן ועו"ד מ' מרבך). לאחר שמיעת עדים וטענות הצדדים נתנה הועדה המלצתה ביום 3.9.15, לפיה יש לקבוע כי המבקש פעל כמיוחס לו בקובלנה. המלצתה המשלימה של הועדה מיום 25.10.15 היתה להתלות את רישיונו של המבקש למשך חודש ימים. ביום 8.11.15 החליט שר הבריאות, באמצעות האצלת סמכויותיו לידי השופט (בדימוס) א' סטרשנוב, לאמץ, בהחלטה נוקבת, את המלצות הועדה, אף שסבר כי העונש נוטה לקולה. נקבע, כי רשיון המבקש יותלה למשך חודש ימים מיום 30.1.16.

פסק הדין של בית המשפט המחוזי

ו. המבקש הגיש ערעור על ההחלטה לבית המשפט המחוזי בירושלים. ביצוע ההחלטה עוכב עד למתן החלטה אחרת. הערעור נדחה ביום 31.3.17 (מפי השופט בן-ציון גריברגר). בפסק הדין נקבע, כי ככלל, אין בית המשפט נוטה להתערב באמצעי המשמעת שהוטלו במסגרת הדין המשמעתי, אלא אם ההחלטה נגועה בפגם היורד לשורשו של ההליך, ויש בו כדי לפגוע בכללי הצדק הטבעי. בית המשפט קבע, כי התואר "פרופסור" הוא "כינוי או הגדר" לצורך החלת הוראות סעיף 9 לפקודה, ועל כן, השימוש בתואר האמור, אם הוענק לרופא במוסד אקדמי כלשהו מחוץ לישראל, הוא אסור כל עוד לא קיבל לכך אישור מאת מנכ"ל משרד הבריאות. נפסק, כי מעמדם ויוקרתם של המוסדות האקדמיים בעולם המעניקים את התואר אינם רלבנטיים בהחלת האיסור. כן נקבע, כי עובדה היא שהמבקש נשא את התואר פרופסור אף שלא קיבל הכרה רשמית בישראל ממי שהוסמך לכך – מנכ"ל משרד הבריאות; זאת, בניגוד להוראת סעיף 9 לפקודה. אף לאחר שמשרד הבריאות פנה אליו בעניין זה, סירב לחדול. לפיכך, קבע בית המשפט כי צדק המשיב באימוץ המלצת הועדה. הוסף, כי התנהלותו של המבקש אינה ראויה לרופא, ומהווה התנהגות שאינה הולמת את הסטנדרטים הבסיסיים המצופים מרופא בישראל.

ז. גם הטענה להגנה מן הצדק בשל אכיפה בדרנית, נדחתה. בית המשפט קבע כי עניינו של המבקש אכן חריג בכך שננקט כלפיו הליך משמעתי לפי הוראות הפקודה; ואולם, התנהלותו של המבקש היא שהביאה את משרד הבריאות להגיש נגדו קובלנה. נפסק, כי לטענת האכיפה הדרנית אין ביסוס. בית המשפט הוסיף כי נראה שאכן קיימת יריבות אישית בין המבקש לבין פרופסור רכס. ואולם, כך נאמר, לא היה ביריבות זו כדי לפגוע בכשרות ההחלטה של משרד הבריאות להגיש נגד המבקש קובלנה. בית המשפט ציין כי גם בכתבי הטענות שהגיש, עשה המבקש שימוש בתואר פרופסור כמקדים לשמו. בית המשפט הבהיר כי בהליכי משמעת לפי הפקודה אין החלטה עצמאית בדבר "הרשעת" נקבל, אלא מדובר בקביעה שלפיה הנקבל ביצע את המעשים המיוחסים לו בקובלנה.

ח. אשר לעונש שנגזר על המבקש, סבר בית המשפט גם הוא כי מדובר בסנקציה קלה במיוחד, וכי ניתן היה להחמיר עם המבקש מעבר לעונש עליו הומלץ. נפסק, כי התנהלות המבקש לכל אורך הדרך, לרבות הפרת ההתחייבות שקיבל על עצמו בהסכמה מול הר"י והתייחסותו למכתב מאת מנכ"ל משרד הבריאות, מצביעים על "התנהגות מתמשכת לא ראויה המחייבת סנקציה הולמת". לפיכך, לא מצא בית המשפט מקום להתערב בעונש. בית המשפט דחה את בקשת המבקש להעניק לו "אורך נשימה" כלשהו עד להסדרת הפרופסורה בישראל, בהליך שבינתיים פתח בו המבקש. בית המשפט לא מצא עילה למניעת פרסומה של החלטת המשיב. נקבע, כי אין לראות בכך "סנקציה" נפרדת. כאמור, הערעור נדחה, והובהר כי אין המבקש יכול להמשיך ולשאת בתואר פרופסור כמקדים לשמו אלא בחריגות שהותרו על פי הנחיות הר"י ואומצו על ידי המנהל הממונה במשרד הבריאות. נקבע, כי ההתליה תחל מיום 1.6.17.

הבקשה

ט. כלפי פסק דין זה הוגשה הבקשה דנא ביום 8.5.17. לטענת המבקש, ההליך בעניינו התנהל כולו בניגוד מוחלט לכללי הצדק הטבעי. הוא מציין כי בינו לבין פרופסור אבינועם רכס, העד המרכזי מטעם המשיב, קיימת איבה אישית הדדית. לדבריו, הוא זכה בתביעת לשון הרע נגד פרופסור רכס, ולדעתו היתה התביעה המניע להגשת הקובלנה נגדו, ופרופסור רכס היה הרוח החיה מאחורי הגשתה. המבקש משיג גם על כך שהעד הנוסף מטעם המשיב, דוקטור אמיר שנון, מנהל האגף לרישוי מקצועות רפואיים במשרד הבריאות, לא התייצב להעיד, לא הגיש תצהיר מטעמו ולא ניתנה לו הזדמנות לחקרו. יצוין, כי במכתב שהוגש, ציין דוקטור שנון כי למשרד הבריאות קיימת סמכות מקבילה למוסדות להשכלה גבוהה בישראל להכיר בתארי פרופסור שניתנו בחו"ל, וכי הוא התיר בעבר לעשות שימוש בתארים שניתנו בחו"ל, תוך ציון המקום ממנו ניתן התואר, הקדמת המלה ד"ר לתואר וציון השנים בהן ניתן התואר. לטענת המבקש, בנסיבות העניין, עצם הגשת הקובלנה מהווה, במידה רבה, חריגה ממתחם הסבירות.

לטענת המבקש, בפועל, לא קיים הליך שבמסגרתו נעשית פניה למשרד הבריאות בבקשה להכרה בתואר; לא הוצגו נהלים להגשת בקשה כזו, ולדעת המבקש, הוכח באופן פוזיטיבי כי "על פני הדברים מעולם לא הוגשה בקשה לקבלת אישור כזה מאת המנהל הכללי". על כן, לדבריו, לא ניתן לקבוע כי עבר על הוראות הפקודה הדורשות פניה לקבלת אישור כאמור.

לדעת המבקש, בית המשפט התעלם לחלוטין מן העובדה כי קיימת חובה על כלל הרופאים לציין את תואר הפרופסור לאחר ציון שמם, ולפניו יבוא התואר ד"ר. לדבריו הסכים לרישום כאמור במסגרת הליכי הבירור, אך נוכח לדעת כי הוא הרופא היחיד בארץ הממלא את תפקיד הוראות אלה. לטענת המבקש, מעולם לא נאכפו כלפי רופאים ההוראות הללו, והם עושים שימוש בתואר פרופסור באין מפריע. לדבריו, על פי דין, כלל הרופאים המחזיקים בתואר נוסף על התואר דוקטור אינם רשאים לציין קודם לשמם, אך רק נגדו הוגשה קובלנה. לטענת המבקש, אף שהציג תשתית ראייתית לקיומה של אכיפה בדרנית, נדחו טענותיו בהקשר זה על הסף. לדעתו, האכיפה הדרנית במקרה דנא זועקת לשמים, משום שאפילו מנכ"ל משרד הבריאות, יו"ר ועדת האתיקה ואחרים, מציינים את שמם וחותמים על החלטותיהם באופן המנוגד לדין, לרבות על החלטות שניתנו בעניינו. לכן טוען המבקש כי דחיית טענתו להגנה מן הצדק, בטעות יסודה.

לטענת המבקש, התואר "פרופסור" אינו בגדר "הגדר" ואינו "כינוי". לכן הוא משיג על הרשעתו לפי סעיף 9 לפקודה. לדעת המבקש, בית המשפט התעלם מכך שקיבל אישור מהר"י לעשות שימוש בתואר "פרופסור", אך לא כמקדים לשמו. לכן, לדבריו, לא ניתן לקבוע כי עבר על הוראות הפקודה. לדעתו, מדובר "בשאלה צורנית" "אתית-כביכול". המבקש תוהה הכיצד השימוש

שעשה בתואר "פרופסור" לפני שמו מהוה הטעיה של הציבור. לדעתו, מדובר בתקנה שהציבור אינו יכול לעמוד בה, וכי אין מדובר בהתנהגות שאינה הולמת רופא. לדעת המבקש, כנסיבות העניין ההחלטה אינה סבירה.

לכסוף, משיג המבקש על העונש שנגזר עליו. לדבריו, מדובר בעונש חמור וחריג באין "ענישה מקובלת", בעוד שבמקרים כהם עברו רופאים עבירות פליליות הוטלו אמצעי משמעת דומים ואף קלים יותר. לדברי המבקש, קשה להתעלם מן הרושם שהעונש פוגע בשמו פגיעה קשה ובלתי מידתית. לדעתו, הכרח כי בית משפט זה יתערב בפסק הדין, ולוא גם כדי להורות על הצורך להתקין נהלים להסדרת תואר שנתקבל ממוסדות בחו"ל. בהתאם, יש לקבוע, לדעתו, כי לא ניתן להרשיע רופא העושה שימוש בתואר הלגיטימי "פרופסור", כל עוד לא הותקנו נהלים מתאימים.

הכרעה

י. לאחר העיון בבקשה, על נספחיה הרבים, אין בידי להיעתר לה. כידוע, כדי שתישקל רשות ערעור בגלגול שלישי, ובמקרה דנא במהות בגלגול רביעי מעבר ללשכת האתיקה, יש להצביע על בעיה משפטית או ציבורית החורגת מעניינם של הצדדים הישירים להליך. אין המקרה דנא נמנה על מקרים חריגים אלה. הפרשה עברה מלשכת האתיקה (כשתי דרגות) למנכ"ל משרד הבריאות, לועדת המשמעת, לשופט סטרשנוב ולבית המשפט המחוזי. גם אם לא נידרש להחלטות לשכת האתיקה מטעמי נקיון הדעת בשל הסכסוך עם פרופ' רכס שברקע, אף שכמובן איננו מביעים דעה עליו, עדיין דנו בכך גורמי מקצוע בשלבים השונים וכן שני גורמים שיפוטניים, שאינם חשודים חלילה בשיקולים זרים. על כן המשוכה להתערבות גבוהה עד מאוד.

יא. אומר מה לגופם של דברים. כנודע, השיקול המרכזי בהליכים המשמעתיים הוא ההגנה על האינטרס שיש לציבור בשמירה על רמתו ועל כבודו של מקצוע הרפואה ועל אופן הציבור ברופאים (ע"א 10979/04 ד"ר לאור נ' שר הבריאות, פ"ד נט(6) 357, 362 (2005)). בנידון דידן, הדברים אמורים בסעיף 9 לפקודה – איסור השימוש בכינוי שלא הורשה:

9. רופא מורשה לא יטול לעצמו כינוי או הגדר המסתברים כרמוז שיש לו מעמד או כשירות מקצועיים זולת אלה שיש לו למעשה ושפורטו בבקשה שהגיש לרשיון לעסוק ברפואה - או בבקשה אחרת אם רכש אותם לאחר מכן - ושהמנהל אישר אותם, ולא ישתמש בכינוי או הגדר כאמור בנוגע לעבודתו המקצועית או לחצריו ולא יציג אותם על חצריו; ואולם רשאי הוא להשתמש בכינוי "דוקטור".

הוראה זו תכליתה הגנה על האינטרס הציבורי ועל המידע הניתן לציבור בדבר ההשכלה, ההכשרה והרמה המקצועית של הרופא. במקרה דומה, נטען כי נעשה שימוש שלא כדין בתואר "פרופסור" על ידי רופא שיניים, באופן המנוגד להוראת סעיף 36 לפקודת רופאי השיניים [נוסח

חדש], התשל"ט-1979, שנוסחה דומה לנוסח שבסעיף 9 לפקודה. בית משפט זה (בפסק דין מפי השופט צ' זילברטל ובהסכמת השופטים י' דנציגר וד' ברק-ארז), קבע כי התואר "פרופסור", שהוא בעיקרו תואר אקדמי, מהווה "כינוי או הגדר המסתברים כרמז שיש לו מעמד או כשירות מקצועיים". זאת, "בראש ובראשונה כיון שנקודת המבט המכריעה בסוגיה היא נקודת מבטו של הציבור הרחב, ובכלל המשמעות שמייחס הציבור לתואר האמור ומידת השלכתו על תפיסת מקצועיותו ומומחיותו של הרופא העומד בפניו" (ע"א 2792/13 עמותת רופאי השיניים הערביים בישראל נ' ד"ר נתן שטיירמן, פסקה 17 (25.11.14), להלן עניין שטיירמן). לפיכך, נקבע בעניין שטיירמן כי התואר "פרופסור" הוא בגדר "כינוי" המסתבר בעיני הציבור למצער כ"רמז" כי לנושא בו יש "מעמד" מקצועי מסוים. בעניין שטיירמן ניתן איפוא צו מניעה האוסר על הצמדת התואר "פרופסור" לרופא, ללא אישור מנכ"ל משרד הבריאות, ועל פי תנאיו של אישור זה, ככל שיינתן.

במקרה אחר, במסגרת דיון בשאלת מעמדה של המועצה להשכלה גבוהה במינוי פרופסורים במוסדות להשכלה גבוהה שאינם אוניברסיטאות, נדונה השאלה "מהו פרופסור". בית משפט זה קבע כי "פרופסור" הוא הן "דרגה" הן "תואר" – נוכח ההכרה הפומבית שהוא מקנה למחזיק בו (בג"ץ 5480/14 ועד ארגון הסגל האקדמי הבכיר באקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים נ' המועצה להשכלה גבוהה, פסקאות 92-93 (10.11.16) להלן עניין ועד ארגון הסגל הבכיר). ובמלותיו של השופט נ' סולברג:

"קיצורם של דברים – 'פרופסור' אינו רק דרגה מוסדית-פנימית, זהו גם תואר אקדמי, 'פן חיצוני' הפונה קבל עם ועולם, בדבר מעמדו המקצועי של הנושא בו, מעיד על מצוינותו האקדמית, ומצדיק החלת רגולציה על הענקתו" (שם, פסקה 153; ראו הסכמתי, מטעמי מדיניות שיפוטית, שם בפסקאות ב ו-י).

הדברים יפים גם לענייננו. לא בכדי משתוקקים בעלי מקצועות רלבנטיים – ובנידון דידן ברפואה – להוסיף את התואר פרופסור לשמם, וכאמור בחוות דעתי בפרשת ועד ארגון הסגל הבכיר (פסקה ב) לתואר פרופסור, בנוסף לכבוד, עשויה להיות גם משמעות כלכלית.

מהתם להכא

יב. כבית המשפט המחוזי, סבורני כי לא נפל פגם בהחלטת השופט א' סטרשנוב. המבקש, רופא בכיר, עשה שימוש לפני שמו בתואר "פרופסור", אף שהתואר האמור לא הוכר באופן רשמי על ידי הגורמים המוסמכים לכך בישראל, ואף שהסכים לנוסחה בה יובא לאחר שמו תיאור הפרופסורה באוניברסיטת ונדרבילט. זאת, בניגוד לאמור בסעיף 9 לפקודה, שלפיו "רופא מורשה לא יטול לעצמו כינוי או הגדר המסתברים כרמז שיש לו מעמד או כשירות מקצועיים". חרף החלטות לשכת האתיקה לדרגותיה ומכתב שקיבל מאת מנכ"ל משרד הבריאות לא חדל המבקש מהתנהלותו זו. בכך נוצר מצג מטעה באופן שיש בו כדי לפגוע באמון הציבור. נשגב מבינתי מדוע תחת להתנצח

בהליכים רבים, לרבות בסגנון שאינו מכבד את כותבו, כמו במכתב למנכ"ל משרד הבריאות שנזכר מעלה, לא הלך המבקש, שבודאי זכויותיו עמו, מעיקרא בדרך המלך של טיפול בהכרה בתואר, כפי שכנראה עשה לימים. חוששני כי אין להלום את טענת המבקש לפיה אין התואר "פרופסור" מהווה "כינוי או הגדר", נוכח הנפסק בעליל בעניין שטיירמן. אף טענת המבקש שלפיה עומדת לו הגנה מן הצדק בגין אכיפה בירנית שנוקטה נגדו, נדונה לגופה בהרחבה בערכאות השונות ונדחתה, ובדומה, הטענה בדבר רדיפה אישית והגשת הקובלנה מטעמים זרים. איני רואה לחלוק על ההחלטות הללו. אוסיף, כי העובדה שהעד מטעם המשיב, ד"ר שנון, לא העיד לפני הועדה לא נעלמה מעיני, וסבורני כי עדיף היה אילו העיד, אך הגעתי למסקנה כי לא היה בכך כדי לפגוע בזכויותיו של המבקש בהליך. ממילא, לא הוכחה פגיעה בכללי הצדק הטבעי; המבקש יוצג נאמנה, גם בהליך דנא, וזכות הטיעון שלו לא נפגעה. טענתו של המבקש באשר לעונש בודאי אינה עילה להתערבות בגלגול נוסף (השוו בר"ש 1661/12 הרוקח תייסיר חמאדה נ' מדינת ישראל משרד הבריאות, פסקה י (12.3.12)).

יג. צר לי כי רופא בכיר, במעמדו של המבקש ובכישוריו המקצועיים, הזוכה להערכה מקצועית, כפי שבאה לידי ביטוי בקורות חייו המפורטות ובמכתבי ההמלצה הרבים שצורפו לבקשה, בחר בדרך בה התנהל. לא אכביר מלים, בעניין אחר (בר"ש 3667/17 חסון נ' ועדת האתיקה המחוזית (24.5.17)) נזדמן לי להזכיר, כי רש"י בפירושו לפסוק "איכה אשא לבדי טרחכם משאכם וריבכם" (דברים א', י"ב) אומר, "טרחכם" – מלמד שהיו ישראל טרחנין, היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין אומר יש לי עדים להביא יש לי ראיות להביא, מוסיף אני עליכם דיינים", והדברים מדברים בעדם. עולם הרפואה אינו תמיד עולם קל במערכות היחסים, אך דומה, כי הדרך בה נקט המבקש היתה מיותרת, ואף לא לכבודו של המבקש שמקצועיותו אינה מוטלת בספק. כפי שצוין בערכאות הקודמות, המבקש הודיע כי החל בהליכי דרך המלך להכרה בתואר פרופסור, וכך ראוי.

יד. כללם של הדברים, התוצאה כשלעצמה ראויה. בנסיבות אין מקום להתערבות בית משפט זה. איני נעתר איפוא לבקשה.

ניתנה היום, כ"ח באייר התשע"ז (24.5.2017).

המשנה לנשיאה